YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)
11 päivänä lokakuuta 2001 *

Asiassa C-77/99,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään R. B. Wainwright ja K. Schreyer, avustajanaan Rechtsanwalt M. Núñez-Müller, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Oder-Plan Architektur GmbH, selvitystilassa oleva yhtiö, kotipaikka Berliini (Saksa), laillisena edustajanaan selvitysmies C. Schlote,

NCC Deutsche Bau GmbH, aiemmin NCC Siab Bau GmbH, kotipaikka Fürstenwalde (Saksa), edustajanaan Rechtsanwalt D. Stoecker,

ja

Esbensen Consulting Engineers, kotipaikka Virum (Tanska), edustajanaan D. Stoecker,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 181 artiklan (josta on tullut EY 238 artikla) nojalla kanteen, jossa se vaatii energiateknologian edistämisestä Euroopassa (Thermie-ohjelma) 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2008/90 (EYVL L 185, s. 1) 1 artiklassa tarkoitetun Thermie-ohjelman yhteydessä maksamansa ennakkomaksun palauttamista,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Colneric sekä tuomarit R. Schintgen ja V. Skouris (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan komission, NCC Deutsche Bau GmbH:n ja Esbensen Consulting Engineersin 6.12.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.1.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 181 artiklan (josta on tullut EY 238 artikla) nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 3.3.1999 ja jossa se vaatii, että Oder-Plan Architektur GmbH (jäljempänä Oder-Plan), NCC Deutsche Bau GmbH (jäljempänä Deutsche Bau) ja Esbensen Consulting Engineers (jäljempänä Esbensen) velvoitetaan maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle yhteisvastuullisesti 54 510 euroa korkoineen, jotka ovat 1.1.1993—15.1.1999 väliseltä ajalta laskettuina suuruudeltaan 20 798,70 euroa, ja 16.1.1999 lukien 54 510 euron suuruiselle pääsaatavalle Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukaisen koron lisättynä 2 prosentilla.

Asian tosiseikat ja sovellettavat oikeussäännöt

2 Euroopan yhteisö teki komission edustamana Oder-Planin, Deutsche Baun ja Esbensenin kanssa 15.9.1992 sopimuksen taloudellisen tuen antamisesta viimeksi mainituille Oderhaus — Passive Solar Energy in an Innovative Office Building -nimisen hankkeen toteuttamiseksi yhteisvastuullisesti (jäljempänä sopimus). Oder-Planin ja Deutsche Baun kotipaikka on Saksassa ja Esbensenin kotipaikka on Tanskassa.

3 Kyseinen sopimus on tehty energiateknologian edistämisestä Euroopassa (Thermie-ohjelma) 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2008/90 (EYVL L 185, s. 1) mukaisesti.

4 Sopimuksen 9.1 kohdassa sopimuspuolet ovat sopineet siitä, että sopimukseen sovelletaan Saksan lainsäädäntöä, ja sopimuksen liitteessä II olevassa 12 kohdassa siitä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen sopimusta koskevissa asioissa.

5 Oder-Plan, Deutsche Bau ja Esbensen määritellään sopimuksessa sopimuspuoliksi, jotka sopimuksen johdanto-osan ja sen liitteessä II olevan 2 kohdan nojalla ovat yhteisvelallisia. Tässä kohdassa määrätään, että sopimuspuolet vastaavat komissiolle lähtökohtaisesti yhdessä ja kukin erikseen kaikista laiminlyönneistä, joihin joku niistä syyllistyy sopimusvelvoitteitaan täyttäessään.

6 Sopimuksen mukaan Oder-Plan toimii koordinaattorina. Sopimuksen 1.4 kohdan nojalla koordinaattori kantaa sopimuspuolten puolesta vastuun kaikkien asiakirjojen esittämisestä komissiolle sekä sopimuspuolten ja komission välisestä suhteesta. Tämän kohdan mukaan kaikki komission sopimuspuolille ja sopimuspuolten komissiolle lähettämät yleiset tiedonannot kulkevat koordinaattorin välityksellä.

7 Sopimuksen liitteessä I olevassa B.4 kohdassa määrätään sopimuspuolten välisestä työnjaosta sopimuksen yhteydessä. Sen mukaan kohta "Suunnittelu/tutkimus" koskee Oder-Plania ja Esbenseniä, kohta "Rakennelma" ja "Pystyttäminen" Deutsche Bauta ja kohta "Hallinnointi" vain Oder-Plania.

8 Sopimuksen 2 kohdan mukaan töiden aloittamispäivä oli 1.6.1992; töiden päättämispäiväksi sovittiin 30.4.1996. Sopimuksen liitteessä I olevassa B.7 kohdassa kuvataan sopimuspuolten toteutettavana oleva työohjelma. Sopimuksen 2.2 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla komissiolle on ilmoitettava viipymättä kaikista hankkeen toteuttamiseen liittyvistä viivästyksistä.

9 Sopimuksen 3.1 kohdan mukaan hankkeen kokonaiskustannukseksi arvioitiin 10 321 865 ecua. Sopimuksen 3.2 kohdan mukaan komission taloudellinen tuki kattaa 30 prosenttia korvattavista kustannuksista ilman hankkeeseen kohdistuvia arvonlisäveroja ja on enintään 233 100 ecua. Korvattavat kustannukset esitetään sopimuksen liitteessä I olevassa B.11 kohdassa. Kustannukset jakautuvat hankkeen suunnittelusta "Suunnitelma", toteuttamisesta "Täytäntöönpano" ja valvonnasta "Seuranta" aiheutuviin kustannuksiin. Tässä kohdassa mainitut, hankkeen suunnittelusta aiheutuvat korvattavat kustannukset ovat enintään 161 000 Saksan markkaa (DEM). Sopimuksen liitteessä I olevan taulukon 2 nojalla tämä määrä jakautuu siten, että alustavaan suunnitteluun "Alustava suunnitelma" on varattu 96 600 DEM ja yksityiskohtaiseen suunnitteluun "Yksityiskohtainen suunnitelma" 64 400 DEM.

10 Yhdessä sopimuksen liitteessä II olevan 17.2 kohdan kanssa tulkittavan sopimuksen 4 kohdan nojalla komission on maksettava koordinaattorille kahden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta 69 930 ecun ennakkomaksu, joka on 30 prosenttia sopimuksen 3.2 kohdassa mainitusta 233 100 ecun enimmäismäärästä.

11 Sopimuksen 5 kohdan ja sen liitteessä II olevan 6.1 kohdan a alakohdan mukaan sopimuspuolten on annettava komissiolle koordinaattorin välityksellä erilaisia puolivuosittaisia teknisiä ja taloudellisia kertomuksia.

12 Sopimuksen liitteessä II olevan 17.3 kohdan nojalla sopimuspuolten on siinä tapauksessa, että ne maksut, joita komissio on sopimuksen mukaisten töiden päätyttyä tai keskeydyttyä jo maksanut, ylittävät tämän liitteen mukaisesti vahvistetun komission kokonaismaksuosuuden, palautettava kyseinen ylijäämä komissiolle viipymättä.

13 Sopimuksen 2.2 kohdan toisessa virkkeessä määrätään, että sopimus voidaan purkaa sopimuksen liitteessä II olevassa 8 kohdassa vahvistetuilla edellytyksillä. Tämän liitteen 8.2 kohdan d alakohdassa määrätään, että komissio voi purkaa sopimuksen, jos yksi tai useampi sopimuspuoli ei täytä sopimusvelvoitteitaan,

jollei tätä voida perustella uskottavilla ja hyväksyttävillä teknisillä tai taloudellisilla syillä, mikäli komissio on kehottanut sopimuspuolia kirjatulla tai saantitodistuksella varustetulla kirjeellä täyttämään velvoitteensa eikä niitä ole kuukauden kuluttua kyseisen kirjeen vastaanottamisesta vielä täytetty.

14 Kun sopimus on purettu 8.2 kohdan d alakohdan mukaisesti, komissio voi sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan nojalla vaatia, että yhteisön taloudellinen tuki on palautettava kokonaan tai osittain. Tällaisessa tapauksessa komissio voi lisäksi vaatia, että palautettavaan summaan lisätään tuen saantipäivästä lukien laskettavat korot, joiden korkokanta on Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston euromääräisissä liiketoimissaan soveltama korkokanta lisättynä 2 prosentilla.

15 Sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan kolmannen alakohdan c alakohdan nojalla sopimuspuoli ei kuitenkaan ole vastuussa tässä liitteessä olevan 8.4. kohdan mukaisesta palautuksesta, jos se voi osoittaa komissiota tyydyttävällä tavalla, ettei ole itse myötävaikuttanut sopimusrikkomukseen ja että se on noudattanut liitteessä II olevan 1.4 kohdan mukaista ilmoitusvelvollisuuttaan. Tämän viimeksi mainitun kohdan nojalla sopimuspuolten on ilmoitettava komissiolle viipymättä töiden keskeyttämisestä sekä kaikista sellaisista seikoista, joilla voi olla merkittävä vaikutus sopimuksen täytäntöönpanoon.

16 Komissio ei saanut sopimuksen 5 kohdassa tarkoitettuja puolivuosittaisia teknisiä ja taloudellisia kertomuksia. Niinpä se lähetti kaikille sopimuspuolille 20.1.1995 saantitodistuksella varustetun kirjatun kirjeen, jossa niitä kehotettiin täyttämään kertomuksen esittämistä koskevan velvollisuutensa kahden kuukauden kuluessa, minkä laiminlyönti johtaisi siihen, että komissio purkaisi sopimuksen ja vaatisi myönnetyn tuen palauttamista.

17 Esbensen kiistää saaneensa tätä kirjettä. Oder-Plan ilmoitti komissiolle 27.3.1995 päivätyllä kirjeellä, että kyseistä hanketta ei ollut toteutettu, koska tarvittavaa maa-aluetta ei ollut ostettu. Lisäksi Oder-Plan täsmensi, ettei hanketta voitu

toteuttaa, sillä se ei ollut voinut ostaa hankkeen toteuttamiseen alun perin tarkoitettua maa-aluetta eikä mitään korvaavaakaan maa-aluetta.

18 Sopimuspuolet eivät antaneet vaadittuja kertomuksia komission 20.1.1995 päivätyssä kirjeessä asetetussa määräajassa. Siispä komissio lähetti niille 17.10.1995 saantitodistuksella varustetut samanlaiset kirjatut kirjeet, joilla se purki sopimuksen. Purkamisperusteiksi komissio ilmoitti, ettei se ollut saanut huomautuskirjeessä vaadittuja kertomuksia ja ettei hanketta voitu toteuttaa. Komissio vaati myös suoritetun ennakkomaksun palauttamista korkoineen. Deutsche Bau ja Esbensen kiistävät saaneensa tämän komission kirjeen.

19 Oder-Plan lähetti komissiolle 24.10.1995 päivätyllä kirjeellä 28.7.1995 päivätyn kertomuksen, jossa esiteltiin hankkeen etenemistä ja epäonnistumista sekä komission maksaman ennakkomaksun käyttöä. Kirjeen mukaan hankkeen on katsottava rauenneen lopullisesti vuoden 1993 lopussa.

20 Oder-Plan esittää tässä kertomuksessa hankkeen toteuttamisen kokonaiskustannuksiksi 282 790 DEM. Kustannukset eriteltiin seuraavasti:

— 84 000 DEM suunnitellun maa-alueen vaihtumisen (Karl-Marx-Straße/Bergstraße Mühlengasse 1:n sijasta) johdosta välttämätön hankesuunnitelman muuttaminen (ks. kertomuksen 7.1 kohta);

— 16 970 DEM energiatekniikan (uudet energiamuodot) muuttaminen uuden suunnitelman osalta (ks. kertomuksen 7.2 kohta);

— 24 500 DEM hankeen muuttaminen maa-alueeseen liittyvien ongelmien, lohkomisen ym. vuoksi; kyseiseen rahasummaan sisältyy Oder-Planin NCC Siab Bau GmbH:lle maksama 20 000 DEM (ks. kertomuksen 7.3 kohta);

— 14 760 DEM uuteen hankesuunnitelmaan liittyvät tarpeelliset energiatekniset neuvottelut energiantoimittajien kanssa (ks. kertomuksen 7.4 kohta);

— 142 560 DEM hankkeen johtaminen, muun muassa tarpeelliset neuvottelut kunnallishallinnon ja maanomistajien kanssa (ks. kertomuksen 7.5 kohta).

21 Komissio ilmoitti sopimuspuolille 12.2.1996 lähettämällään kirjeellä hyväksyvänsä kustannuksista vain "alustavaksi suunnitelmaksi" kutsutussa vaiheessa syntyneet 96 000 DEM eli 51 401 ecua. Komissio vahvisti tuen määräksi 30 prosenttia 51 401 ecusta eli 15 420 ecua. Siten komissio vaati sopimuspuolia palauttamaan sille 54 510 ecua (maksetun 69 930 ecun ennakkomaksun ja myönnettävän 15 420 ecun suuruisen tuen välinen erotus) 1.1.1993 ja 30.9.1995 väliseltä ajalta laskettavine korkoineen, jotka ovat suuruudeltaan 11 175 ecua, eli yhteensä 65 685 ecua. Kirjeen lopussa täsmennettiin, että komission kirjanpito-osasto lähettää sopimuspuolille lähipäivinä takaisinmaksuehdot, ja pyydettiin, etteivät sopimuspuolet tekisi maksusuoritusta ennen tätä.

22 Sopimuspuolet eivät ole tehneet maksusuoritusta.

23 Komission kannekirjelmä lähetettiin Oder-Planille 9.3.1999 päivätyllä kirjatulla kirjeellä. Saantitodistus palautettiin yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon varustettuna allekirjoituksella, joka ei ole luettavissa. Kirjelähetys palautettiin 7.4.1999 avaamattomana yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon, ja kirjekuoressa oli käsinkirjoitettuna seuraava maininta: "palautetaan lähettäjälle — yhtiö Oder-Plan Architektur GmbH on purettu 15.11.1996 — Christian Schlote ei enää toimi yhtiön johdossa". Kirjekuoressa olevan toisen maininnan mukaan lähetys annettiin vastaanottajalle 22.3.1999.

24 Komissio esitti 15.6.1999 päivätyllä kirjelmällä Berliinin Amtsgericht Charlottenburgin kaupparekisterin notaarin oikeaksi todistaman Oder-Planin kaupparekisteriotteen, jonka mukaan Oder-Plan on purettu 9.10.1934 annetun lain 1 §:n mukaisesti, koska hakemus Oder-Plania koskevan konkurssimenettelyn aloittamisesta on hylätty varojen riittämättömyyden vuoksi Amtsgericht Charlottenburgin 14.11.1996 antamalla määräyksellä, joka on saanut lainvoiman.

25 Koska Oder-Plan ei ole esittänyt vastinetta, komissio on vaatinut 15.6.1999 päivätyllä kirjelmällä yhteisöjen tuomioistuimelta yksipuolista tuomiota. Vaatimus lähetettiin Oder-Planille 21.7.1999 kirjatulla kirjeellä. Kirje kuitenkin palautettiin kirjaamoon postin merkinnällä "Muuttanut, osoite tuntematon".

Kanteen tutkittavaksi ottaminen

26 Komission kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin siinä vaaditaan 16.1.1999 lukien laskettavaa Euroopan raha-asiain yhteistyörahaston euromää-

räisissä liiketoimissaan soveltaman koron mukaista korkoa lisättynä 2 prosentilla. Koska tätä rahastoa ei enää ole, kyseisiä korkokantoja ei nimittäin ole julkaistu vuodesta 1994 alkaen. Komissio on itse esittänyt tämän väitteen asiassa C-172/97 OP, SIVU vastaan komissio, tuomio 2.10.2001 (Kok. 2001, s. I-6699). Komission 16.1.1999 lukien vaatiman koron määrää ei siis voida tietää. Tämä komission vaatimus on näin ollen epämääräinen. Sellaista yhteisöjen tuomioistuimen tuomiota, jossa hyväksyttäisiin tällainen vaatimus, ei voitaisi täytäntöönpanna. Vaadittuja korkoja ei nimittäin voida laskea. Näin ollen kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee 16.1.1999 lukien laskettavia korkoja.

27 Muilta osin komission kanne on otettava tutkittavaksi myös Oder-Plania koskevilta osiltaan.

28 Oder-Planin kotipaikan sijaintivaltion lainsäädännön eli Saksan lainsäädännön mukaan ja Gesetz betreffend Gesellschaften mit beschränkter Haftungin (rajavastuuyhtiölaki, jäljempänä GmbHG) 13 §:n nojalla Oder-Planilla on oikeus- ja oikeudenkäyntikelpoisuus.

29 Oder-Plan ei ole menettänyt oikeus- tai oikeudenkäyntikelpoisuuttaan, koska siloin kun hakemus Oder-Plania koskevan konkurssimenettelyn aloittamisesta hylättiin varojen riittämättömyyden vuoksi, se merkittiin kaupparekisteriin yhtiönä, joka on purettu Gesetz über die Auflösung und Löschung von Gesellschaften und Genossenschaften (laki yhtiöiden ja osuustoiminnallisten yhtiöiden purkamisesta ja rekisteristä poistamisesta) (ks. tältä osin Bundesarbeitsgerichtin 22.3.1988 antama tuomio — 3 AZR 350/86 —, *Neue Juristische Wochenschrift* 1988, s. 2637). Sen sijaan se on muuttunut selvitystilassa olevaksi yhtiöksi ja sen johtajasta on GmbHG:n 66 §:n 1 momentin nojalla tullut selvitysmies.

30 Oder-Plan ei ole myöskään menettänyt oikeus- tai oikeudenkäyntikelpoisuuttaan omaisuutensa menettämisen vuoksi. Sitä ei ole vielä poistettu kaupparekisteristä. Saksan lainsäädännössä vallitsevan ja oikeudelliseen selvyyteen perustuvan näkökannan mukaan tämä merkitsee, että Oder-Plan ei mahdollisesta omaisuutensa menettämisestä huolimatta ole menettänyt oikeus- tai oikeudenkäyntikelpoisuuttaan (ks. em. asiassa 3 AZR 350/86 annettu tuomio; Bork teoksessa Stein/Jonas, *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 21. painos, 1993, 50 §, 34 kohta, c alakohta). Yhteisöjen tuomioistuin yhtyy tähän mielipiteeseen.

Deutsche Bauta ja Esbenseniä vastaan nostetun kanteen perusteltavuus

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

31 Komissio väittää, että Deutsche Bau ja Esbensen on velvoitettava yhteisvastuullisesti maksamaan komissiolle 69 930 ecun ennakkomaksun osittaisena palautuksena 54 510 euroa.

32 Komission mukaan sopimuspuolten välinen sopimus purettiin 17.10.1995 päivätyillä komission kirjeillä.

33 Myös Esbensen on komission mielestä saanut 20.1.1995 päivätyn huomautuskirjeen, jossa sopimus uhattiin purkaa. Tämä ilmenee Esbensenin komissiolle 7.3.1995 lähettämästä kirjeestä, jossa Esbensen oli käsitellyt nimenomaisesti komission huomautuskirjeessä esitettyjä väitteitä. Deutsche Bau ja Esbensen ovat myös saaneet 17.10.1995 päivätyt kirjeet sopimuksen purkamisesta, kuten komission esittämistä saantitodistuksista ilmenee.

34 Koska sopimuspuolet eivät ensinnäkään ole sopimuksen 1.1 kohdan vastaisesti toteuttaneet hanketta eivätkä toiseksi ole sopimuksen 2.2 kohdan ensimmäisen virkkeen vastaisesti ilmoittaneet viivästyksistä komissiolle viipymättä ja koska ne eivät kolmanneksi ole sopimuksen 5 kohdan, jota tulkitaan yhdessä sopimuksen liitteessä II olevan 6 kohdan kanssa, vastaisesti esittäneet sopimuksessa määrättyjä kertomuksia 20.1.1995 päivätyssä kirjeessä niille myönnetyssä lisäajassa, komissiolla oli mielestään sopimuksen liitteessä II olevan 8.2. kohdan d alakohdassa tarkoitettu oikeus purkaa sopimus 17.10.1995 päivätyllä kirjeellä.

35 Komission mukaan sopimuspuolet ovat yhteisvastuussa ennakkomaksun palauttamisesta. Se väittää, etteivät Deutsche Bau ja Esbensen voi vedota sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan c alakohdassa määrättyyn vastuusta vapautumiseen, koska ne eivät ole täyttäneet tämän liitteen 1.4 kohdassa määrättyä ilmoitusvelvollisuutta.

36 Komissio esittää korvattavien kustannusten enimmäismääräksi 96 600 DEM:aa.

37 Komission mukaan 28.7.1995 päivätyn kertomuksen 7.1, 7.3 ja 7.5 kohdassa mainitut kustannukset eivät ole korvattavia, sillä ne johtuvat erityisesti siitä, että sopimuspuolet eivät ole voineet ostaa hankkeeseen alun perin suunniteltua maa-aluetta. Lisäksi kustannusten korvaamattomuus perustuu siihen, että kertomuksen 7.1 kohdassa mainitut kustannukset kohdistuvat aivan uuteen hankkeeseen. Tämä hanke ei liity siihen komissiolle alun perin esitettyyn hankkeeseen, jota varten komissio oli tehnyt sopimuksen.

38 Deutsche Bau ja Esbensen kiistävät, että sopimus olisi purettu 17.10.1995 päivätyissä komission kirjeissä olevilla purkamisilmoituksilla.

39 Ensinnäkään ne eivät nimittäin ole saaneet 17.10.1995 päivättyjä purkamiskirjeitä. Deutsche Baulle lähetetyn kirjeen saantitodistuksessa on Fürstenwalden postitoimiston postileima, mutta siinä olevaa asianomaista kohtaa ei ole allekirjoitettu. Esbensen ei sitä paitsi ole saanut 20.1.1995 päivättyä kirjettä.

40 Toiseksi purkaminen on pätemätön purkamisperusteen puuttumisen johdosta. Komissio nimittäin perustelee purkamista ainoastaan sillä, että sopimuspuolet ovat sopimuksen 5 kohdan ja sopimuksen liitteessä II olevan 6 kohdan vastaisesti laiminlyöneet kertomuksia koskevat velvoitteensa. On totta, että sopimuspuolet ovat sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan nojalla yhteisvastuussa komissioon nähden. Kuitenkin vastuu kyseisten velvoitteiden täyttämisestä kuuluu sopimuksen 1.4 kohdassa olevien erityisten määräysten mukaan yksinomaan koordinaattorina toimivalle Oder-Planille. Komissio voi purkaa sopimuksen vain kertomuksia koskevien velvoitteiden noudattamiseen liittyvillä perusteilla, sillä komission 20.1.1995 päivätty kirje loi ainoastaan tältä osin sopimuksen mukaiset edellytykset purkamiselle (ks. sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdan ja 8.4 kohdan määräykset).

41 Oder-Planin sopimusrikkomuksesta ei siis voida syyttää Deutsche Bauta tai Esbenseniä.

42 Niiden syytä ei ole se, ettei taloudellisia kertomuksia ole annettu. Kaikki kustannukset esittävän taloudellisen kertomuksen antaminen komissiolle oli vain Oder-Planin tehtävänä. Esbensen oli kehottanut Oder-Plania täyttämään velvollisuutensa kertomusten antamiseen.

43 Esbensenin mukaan olisi voinut kuvitella komission ainakin tutkivan sitä mahdollisuutta, että se purkaa sopimuksen sen liitteessä II olevan 8.5 kohdan

mukaisesti vain Oder-Planin osalta ja jatkaa hanketta muiden sopimuspuolten kanssa mahdolliset uudet sopimuspuolet mukaan lukien.

44 Toissijaisesti Deutsche Bau ja Esbensen väittävät, että mikäli heidän vastuunsa kuitenkin voitaisiin katsoa syntyvän, tämä voisi tapahtua vain perusteettoman edun saantia koskevien periaatteiden nojalla. Deutsche Baun ja Esbensenin mukaan ei ole olemassa oikeussääntöä, jonka nojalla niiltä voitaisiin perusteettoman edun puuttuessa vaatia palauttamista, kuten Bürgerliches Gesetzbuchin (Saksan siviililaki, jäljempänä BGB) 818 §:n 3 momentista ilmenee.

45 Lisäksi Deutsche Bau ja Esbensen toteavat komission erehtyneen korvauskelpoisia kustannuksia laskiessaan.

46 Komissio on niiden mukaan 12.2.1996 päivätyssä kirjeessään virheellisesti katsonut lopullisen tuen määräksi vain 15 420 ecua (30 prosenttia 51 401 ecusta eli 96 600 DEM:sta). Komissio on erehtynyt tulkitessaan sopimusta siten, että suunnitteluvaiheen korvattavat kustannukset ovat enintään 96 600 DEM. Yhtäältä komissio ei ole ottanut perusteluissaan huomioon sitä, että sopimuksen liitteessä I olevassa taulukossa 2 esitetään vain arvioidut kustannukset, jotka muodostavat sopimuksen 4.1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetun ennakkomaksun laskentaperusteen. Komission tuki ei kokonaisuudessaan rajoitu tähän ennakkomaksuun. Toisaalta komissio ei ole ottanut huomioon, että suunnitteluvaiheen arvioidut kustannukset eivät ole enintään 96 600 DEM vaan että hankesuunnitelmaa varten oli kokonaisuudessaan varattu 161 000 DEM, mikä vastaa alustavaan suunnitelmaan ja yksityiskohtaiseen suunnitelmaan liittyviä kustannuksia. Oder-Planille tosiasiassa aiheutuneet kustannukset eivät kuitenkaan liity yleisiin alustaviin hankkeisiin, kuten ilmauksen "alustava suunnitelma" johdosta voitaisiin ajatella, vaan tarkoitetulle maa-alueelle toteutettavan hankkeen yksityiskohtaiseen suunnitteluun.

47 Koska komissio tiesi sopimusta tehtäessä siitä, ettei Oder-Plan vielä ollut ostanut hankkeeseen alun perin tarkoitettua maa-aluetta, tarvittavista uusista järjeste-

lyistä aiheutuvat suunnittelun lisäkustannukset kuuluivat komission vastattavina oleviin riskeihin. Siksi 28.7.1995 päivätyn kertomuksen 7.1, 7.3 ja 7.5 kohdassa esitetyt kustannukset olivat korvattavia.

48 Lisäksi Deutsche Bau ja Esbensen väittävät, että komissio on myös tehnyt virheen, kun se on vaikuttanut merkittävästi yhtäältä mainitsemaansa korkojen menetykseen ja toisaalta siihen, että komission maksujen tosiasiallisen vastaanottajan on mahdotonta palauttaa komission suorittamia ennakkomaksuja.

49 Deutsche Bau ja Esbensen katsovat, että jos komissio olisi vaatinut ennakkomaksun palauttamista aikaisemmin, sitä ei olisi käytetty kokonaan eikä komissio siis olisi kärsinyt vahinkoa, sillä suoritettua ennakkomaksua vastaavat varat olisivat vielä olleet Oder-Planin hallussa.

50 Komission vaatimien korkojen osalta Deutsche Bau ja Esbensen vetoavat vanhentumiseen. Lisäksi ne katsovat, ettei niiden ole maksettava korkoja 12.1.1996 jälkeiseltä ajalta, sillä komissio oli 12.2.1996 päivätyssä kirjeessään pyytänyt, että ne eivät maksaisi maksuja välittömästi, eikä niille ole myöhemmin esitetty mitään maksupyyntöä.

51 Komission mukaan väite perusteettoman edun puuttumisesta (Wegfall der Bereicherung) on perusteeton, sillä BGB:n 818 §:n 3 momenttia ei sovelleta sopimuksessa määrättyyn purkamisoikeuteen eikä myöhempiin täytäntöönpanotoimiin.

52 Siltä osin kuin Deutsche Bau ja Esbensen väittävät korvattavien kustannusten olevan komission mainitsemia kustannuksia korkeampia, sillä ne ovat toteuttaneet alustavan suunnitelman lisäksi myös yksityiskohtaisen suunnitelman, komissio väittää, ettei se ole saanut missään vaiheessa todisteita tällaisesta yksityiskohtaisesta suunnitelmasta. Lisäksi komissio toteaa, ettei hankkeeseen ole koskaan ryhdyttykään eikä sitä siis ole koskaan toteutettu, joten sen tukikelpoisuus on joka tapauksessa epäilyttävää.

53 Komission mukaan sillä ole mitään vastuuta asiassa. Tällainen väite on vilpittömän mielen vastaisena merkityksetön.

54 Lopuksi komissio katsoo, ettei korkovaatimus ole vanhentunut, sillä neljän vuoden vanhentumisaika ei ole alkanut kulua ennen 31.12.1996.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

55 Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan mukaan komissiolla on oikeus vaatia Deutsche Bauta ja Esbenseniä palauttamaan osana 69 930 ecun suuruisesta ennakkomaksusta 54 510 euroa.

56 Lähettäessään Deutsche Baulle ja Esbensenille 17.10.1995 päivätyt purkamiskirjeet komissiolla oli sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdan nojalla oikeus purkaa sopimus.

57 Oli olemassa ainakin yksi purkamisperuste. Oder-Plan oli koordinaattorina ilmoittanut komissiolle 27.3.1995 päivätyllä kirjeellä tarvittavan maa-alueen hankintavaiheessa tapahtuneesta hankkeen raukeamisesta. Deutsche Bau ja Esbensen eivät siis ole täyttäneet sopimuksen 1 kohdasta johtuvaa velvollisuuttaan hankkeen toteuttamiseen voimatta vedota tältä osin uskottaviin ja hyväksyttäviin teknisiin tai taloudellisiin syihin.

58 Tosin komission olisi sopimuksen liitteessä II olevan 8.2 kohdan d alakohdan nojalla pitänyt ennen sopimuksen purkamista kehottaa sopimuspuolia toteuttamaan hankkeen sopimusvelvoitteidensa mukaisesti. Vilpittömän mielen periaatteen (BGB:n 242 § ja 157 §) mukaan tällainen kehotus ei kuitenkaan ollut välttämätön esillä olevassa asiassa. Oder-Plan oli ilmoittanut hankkeen päättämisestä 27.3.1995 päivätyllä kirjeellään komissiolle lopullisesti ja selkeästi. Sitä paitsi sopimuksen asianmukaiseksi täytäntöönpanemiseksi tarpeellinen sopimuspuolten välinen luottamussuhde oli päättynyt. Lähes kolme vuotta sen jälkeen, kun työt oli 1.6.1992 virallisesti aloitettu ja komissio oli täsmällisesti suorittanut ennakkomaksun, sopimuspuolet eivät olleet edes ostaneet hankeen toteuttamiseen tarvittavaa maa-aluetta. Toisin kuin Esbensen väittää, tämän vuoksi ei ollut mahdollista vaatia, että komissio purkaisi sopimuksen sen liitteessä II olevan 8.5 kohdan mukaisesti vain Oder-Planin osalta ja jatkaisi sen voimassaoloa kahden muun sopimuspuolen osalta.

59 Koska komissiolla oli näin ollen oikeus purkaa sopimus, ei tarvitse tutkia, saattoiko komissio purkaa sopimuksen myös sillä perusteella, että sopimuspuolet eivät olleet antaneet niiltä 20.1.1995 päivätyllä kirjeellä vaadittuja tarpeellisia teknisiä ja taloudellisia kertomuksia.

60 Komissio on purkanut sopimuksen Deutsche Baun ja Esbensenin osalta sääntöjenmukaisesti. Oder-Planin ei ole kiistetty saaneen komission 17.10.1995 päivättyä purkamiskirjettä, josta ilmenee selkeästi, että komissio purkaa sopimuksen kaikkien sopimuspuolten osalta. Komissio on sitä paitsi osoittanut, että Esbensen on vastaväitteistään huolimatta saanut 3.11.1995 päivätyn purkamiskirjeen. Komissio on nimittäin esittänyt saantitodistuksen, johon on asianmukaisesti merkitty, että asiakirjat on toimitettu Esbensenille. Tämä sama ei koske Deutsche

Baulle lähetetyn 17.10.1995 päivätyn kirjeen vastaanottoilmoitusta, koska sitä ei ole asianmukaisesti allekirjoitettu. Kuitenkaan ei ole pohdittava kysymystä siitä, onko Oder-Planille tiedoksiannettu purkamiskirje purkanut sopimuksen kokonaisuudessaan, koska sillä oli koordinaattorina kelpoisuus vastaanottaa kaikkia muille sopimuspuolille osoitettuja tiedoksiantoja, ja koskeeko tämä kelpoisuus myös purkamisilmoitusta. Komissio on nimittäin joka tapauksessa purkanut sopimuksen Deutsche Baun osalta kannekirjelmän tiedoksiannolla, johon 17.10.1995 päivätty purkamiskirje on liitetty.

61 Siten komissio voi sopimuksen purkamisen jälkeen vaatia sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan nojalla, että sen maksama taloudellinen tuki on palautettava kokonaan tai osittain. Deutsche Bau ja Esbensen ovat tältä osin yhteisvastuullisia BGB:n 421 §:n ja sitä seuraavien pykälien nojalla. Tämä seuraa sopimuksesta itsestään, jossa määrätään nimenomaisesti, että sopimuspuolet ovat yhteisvastuussa, mikä tarkoittaa, että ne ovat velvollisia toteuttamaan hankkeen eivätkä vain kukin omalta osaltaan tekemään määrättyjä töitä. Sopimuksesta seuraa näin ollen, että kunkin sopimuspuolen on BGB:n 425 §:n 1 momentin nojalla vastattava toisen sopimuspuolen tekemistä sopimusvelvoitteiden laiminlyönneistä. Tällainen yhteisvastuu muiden yhteisvelallisten laiminlyönnistä hyväksytään Saksan lainsäädännössä tavanomaisesti silloin, kun useat yritykset ovat velvollisia toteuttamaan tietyn työn, kuten esillä olevassa asiassa (ks. Bundesgerichtshofin 18.10.1951 antama tuomio — III ZR 138/50 — *Neue Juristische Wochenschrift* 1952, s. 217).

62 Deutsche Baun ja Esbensenin on siis periaatteessa vastattava myös Oder-Planin, jonka ne katsovat olevan vastuussa sopimuksen raukeamisesta, laiminlyönnistä. Sopimuksen liitteessä II olevan 2 kohdan c alakohdassa määrätään kuitenkin sopimuspuolten yhteisvastuuta koskevasta poikkeuksesta, joka koskee tämän liitteen 8.4 kohdan mukaista palauttamisvelvollisuutta. Sopimuspuoli nimittäin vapautuu vastuusta, jos se voi osoittaa, ettei ole itse myötävaikuttanut laiminlyöntiin syyllistyvän sopimuspuolen sopimusrikkomukseen ja on täyttänyt sopimuksen liitteessä II olevassa 1.4 kohdassa määrätyt ilmoitusvelvollisuutensa. Deutsche Bau ja Esbensen eivät ole täyttäneet näitä edellytyksiä. Ne eivät ole osoittaneet yksityiskohtaisesti, etteivät ne ole vaikuttaneet hankkeen toteuttamatta jättämiseen. Lisäksi ne eivät etenkään ole osoittaneet täyttäneensä ilmoitusvelvollisuuksiaan.

63 Komission oikeus maksetun ennakkomaksun palauttamiseen perustuu vielä sopimuksen liitteessä II olevaan 17.3 kohtaan. Tämän määräyksen nojalla sopimuspuolten on töiden keskeydyttyä palautettava komissiolle sen jo maksamien maksujen ja liitteessä II olevien määräysten mukaisen komission kokonaismaksuosuuden välinen erotus. Sopimuspuolten ei ole kiistetty keskeyttäneen hankkeeseen liittyviä töitä vuoden 1993 lopussa. Sopimuksen liitteessä II olevan 17.3 kohdan nojalla niiden on näin ollen palautettava maksettu ennakkomaksu siltä osin kuin sitä ei ole sopimusmääräysten nojalla katettava korvauskelpoisista kustannuksista.

64 Kyseessä olevien rahasummien osalta komissio vaatii perustellusti palauttamaan 54 510 euroa.

65 Korvattavat kustannukset ovat yhteensä 96 600 DEM eli 51 401 ecua, josta 30 prosenttia eli 15 420 ecua on sopimuksen 3.2 kohdan nojalla vähennettävä maksetusta 69 930 ecun suuruisesta ennakkomaksusta. Deutsche Baun ja Esbensenin väitteiden vastaisesti korvattavia kustannuksia ei ole pidettävä tätä korkeampina. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 79—82 kohdassa yksityiskohtaisesti esittänyt, sopimuspuolten välisestä sopimussuhteesta seuraa, että komission maksamaa ennakkomaksua ei voitu käyttää ilman komission suostumusta muuhun kuin sopimuksen liitteessä I tarkasti esitettyyn hankkeeseen. Deutsche Baun ja Esbensenin väitteiden vastaisesti ei siis voida hyväksyä, että yksityiskohtaisia tutkimuksia on suoritettu ennen hankkeen lopullisen sijainnin määrittämistä. Joka tapauksessa Deutsche Bau ja Esbensen eivät ole esittäneet tältä osin mitään näyttöä.

66 BGB:n 818 §:n 3 momentin perusteella esitettyä Deutsche Baun ja Esbensenin väitettä perusteettoman edun puuttumisesta ei voida hyväksyä. Tältä osin on aluksi todettava, että maksaessaan ennakkomaksun koordinaattorille komissio on täyttänyt sille sopimuksen 3.2 kohdan nojalla kuuluvan velvollisuuden ennakkomaksun maksamiseen kaikkia sopimuspuolia kohtaan. Tämä komission maksusuoritus on näin ollen voimassa kaikkia sopimuspuolia kohtaan, jotka sitten ovat puolestaan edellä mainituilla edellytyksillä yhteisvastuussa palauttamisesta. Deutsche Bau ja Esbensen eivät voi tämän sopimuksen mukaisen

palauttamisvelvollisuuden vastustamiseksi vedota BGB:n 818 §:n 3 momentissa tarkoitettuun perusteettoman edun puuttumiseen. Sopimuspuolten välisestä ennakkomaksua koskevasta sopimuksesta seuraa sitä vastoin, että ennakkomaksun saajien on palautettava se siinä tapauksessa, että sopimuksen täytäntöönpanosta ei aiheudu korvattavia kustannuksia, jotka on sopimusmääräysten nojalla katettava ennakkomaksusta. Ottaen huomioon, että komission maksama suoritus oli luonteeltaan ennakkomaksu, sopimuspuolten oli varauduttava mahdolliseen palauttamisvelvollisuuteen. Deutsche Baun ja Esbensenin väitettä perusteettoman edun puuttumisesta ei näin ollen voida hyväksyä.

67 Deutsche Bau ja Esbensen eivät voi kieltäytyä palauttamasta ennakkomaksua myöskään vetoamalla siihen, että komission olisi pitänyt vaatia palauttamista Oder-Planilta jo aikaisemmin sen ollessa vielä maksukykyinen, ja että komissio on siis vaikuttanut ratkaisevasti vahingon syntymiseen.

68 Tältä osin on täsmennettävä, että komissio ei vetoa oikeuteen saada vahingonkorvausta vaan vaatii maksamansa ennakkomaksun palauttamista osittain. BGB:n 254 §:ää, johon Deutsche Bau ja Esbensen näyttävät nojautuvan vahingon syntymiseen vaikuttaneeseen komission virheeseen vedotessaan, ei näin ollen voida soveltaa (ks. Heinrichs teoksessa Palandt, *Bürgerliches Gesetzbuch*, 60. painos, 2001, BGB:n 254 §, 5 momentti ja sitä seuraavat momentit).

69 Tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä 17 päivänä kesäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1103/97 (EYVL L 162, s. 1) 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti viittaus ecuun on päävelan ja korkojen osalta korvattava viittauksella euroon siten, että yksi ecu vastaa yhtä euroa.

70 Sopimuksen liitteessä II olevan 8.4 kohdan mukaan sopimuspuolet ovat velvollisia maksamaan sopimuksen mukaiset korot. Deutsche Baun ja Esbensenin väitteiden vastaisesti tämä velvollisuus ei ole päättynyt 12.2.1996. Vaikka komissio oli 12.2.1996 päivätyssä kirjeessään kirjanpidollisista syistä pyytänyt, etteivät ne maksaisi maksuja välittömästi, komissio ei ollut luopunut oikeudestaan sopimuksen mukaisiin korkoihin siinä tapauksessa, että sopimuspuolet eivät myöhemmin suorittaisi mitään maksuja. Deutsche Bau ja Esbensen ovat oikeassa vedotessaan siihen, että vuosilta 1993 ja 1994 erääntyneet korot ovat vanhentuneet. BGB:n 199 §:n mukaan vanhentumisajan on nimittäin katsottava alkavan siitä päivästä, jolloin sopimus olisi voitu purkaa ensimmäisen kerran. Näin oli asianlaita jo vuonna 1993, sillä sopimuspuolet olivat keskeyttäneet työnsä tämän vuoden aikana. Vuosien 1993 ja 1994 osalta BGB:n 197 ja 201 §:ssä säädetty neljän vuoden vanhentumisaika on näin ollen päättynyt 31.12.1997 ja 31.12.1998, eli ennen kanteen nostamista. Deutsche Bau ja Esbensen ovat näin ollen velvollisia maksamaan korkoja vasta 1.1.1995 lukien.

71 Komission sopimuspuolille 12.2.1996 lähettämässä kirjeessä esitetyn laskelman mukaan 54 510 ecun pääomalta perittävät korot olivat suuruudeltaan 9,75 prosenttia vuonna 1993 ja 6,25 prosenttia vuonna 1994. Tämä vastaa vuoden 1993 osalta 5 314,73 ecua ja vuoden 1994 osalta 3 406,88 ecua eli yhteensä 8 721,61 ecua. Tämä summa on vähennettävä komission 1.1.1993—30.6.1996 väliseltä ajalta vaatimien korkojen kokonaismäärästä eli 11 175 ecusta. Korkojen määräksi jää siis 2 453,39 ecua ajalta 1.1.1995—30.6.1996. Tätä myöhemmältä ajalta on pidettävä voimassa komission korkolaskelma, jota Deutsche Bau tai Esbensen eivät ole kiistäneet. Koron määräksi on näin ollen vahvistettava 7 874,55 ecua ajalta 1.1.1996—30.7.1998, 1 428,30 ecua ajalta 31.7.1998—15.12.1998 ja 320,85 ecua ajalta 16.12.1998—15.1.1999 eli yhteensä 9 623,70 ecua. Deutsche Baun ja Esbensenin maksettavaksi määrättävältä pääomalta perittävä korko on 1.1.1995—15.1.1999 väliseltä ajalta näin ollen yhteensä 12 077,09 ecua. Edellä 69 kohdassa esitetyllä tavalla tämä summa on vahvistettava 12 077,09 euroksi.

Yksipuolisen tuomion antamista Oder-Plania vastaan koskevan vaatimuksen tutkittavaksi ottaminen

72 Komission vaatimus yksipuolisen tuomion antamisesta Oder-Plania vastaan on otettava tutkittavaksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklan 1 kohdan nojalla.

73 Kanne on nimittäin annettu Oder-Planille tiedoksi työjärjestyksen 39 artiklan ensimmäisen virkkeen ja 79 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti oikeassa järjestyksessä saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä. Oder-Plan ei ole esittänyt vastinetta, joten komission vaatimus yksipuolisen tuomion antamisesta, joka on annettu Oder-Planille tiedoksi työjärjestyksen 79 artiklan, 40 artiklan 1 kohdan ja 38 artiklan 2 kohdan mukaisesti oikeassa järjestyksessä 23.7.1999 lähetetyllä kirjeellä, otetaan tutkittavaksi.

Yksipuolisen tuomion antamista Oder-Plania vastaan koskevan vaatimuksen perusteltavuus

74 Työjärjestyksen 94 artiklan 2 kohdan nojalla Oder-Plania vastaan on annettava yksipuolinen tuomio, jossa määrätään samaa kuin Deutsche Bauta ja Esbenseniäkin vastaan annettavassa tuomiossa, sillä kanne Oder-Plania kohtaan on ilmeisesti perusteltu samoilla perusteilla ja samassa määrin kuin ne kanteet, joihin Deutsche Bauta ja Esbenseniä vastaan annettavat tuomiot perustuvat.

Oikeudenkäyntikulut

75 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Oder-Planin, Deutsche Baun ja Esbensenin velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska ne ovat pääosin hävinneet asian, ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut yhteisvastuullisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Oder-Plan Architektur GmbH velvoitetaan yksipuolisella tuomiolla maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle NCC Deutsche Bau GmbH:n ja Esbensen Consulting Engineersin kanssa yhteisvastuullisesti 54 510 euroa korkoineen, jotka 1.1.1995—15.1.1999 väliseltä ajalta laskettuina ovat suuruudeltaan 12 077,09 euroa.**

2) **NCC Deutsche Bau GmbH ja Esbensen Consulting Engineers velvoitetaan maksamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle Oder-Plan Architektur GmbH:n kanssa yhteisvastuullisesti 54 510 euroa korkoineen, jotka 1.1.1995—15.1.1999 väliseltä ajalta laskettuina ovat suuruudeltaan 12 077,09 euroa.**

3) **Kanne hylätään muilta osin.**

4) **Oder-Plan Architektur GmbH, NCC Deutsche Bau GmbH ja Esbensen Consulting Engineers velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut yhteisvastuullisesti.**

Colneric Schintgen Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä lokakuuta 2001.

R. Grass — kirjaaja

N. Colneric — toisen jaoston puheenjohtaja